

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 gld., za pol leta
1 gld. 60 kr
Na anonimne do-
pise se ne ozira
Rokopisi in na oče-
no poslani knjige
se ne vrača.

Popotnik.

Spisi in dopisi
naj se blagovoljno
posiljati (frankli-
rani) vredništvu
(Reiserstrasse 8),
naročnine.
oznanila in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 8.

V Mariboru, 25. aprila 1883.

IV. tečaj.

Harmonična (soglasna) vzgoja otrok.

Spisal Franjo Gabršek)

Obče znano je, da se zločinstva v istej meri izmanjšujejo, čim višjo stopnjo, zavzema popolnost vzgojne gojitve. To se je že mnogokrat s številkami dokazalo, in uprav dandanes imamo vsled natančnih opazovanj in primerjanj zabeležiti veselo vest, da ondu, kjer se je povzpela vzobraženost na višjo stopnjo, pojemajo politični in socijalni zločini. Temu tudi drugače biti ne more, kajti zločini imajo v prvej vrsti svoj početek v notranjosti človeške. Kakeršno je mišljenje, takovo je navadno tudi dejanje. Na nvanje dojme se tu ni moči ozirati, kajti, ne gledé na njih večje ali manjše dejstvo, more jih pavilno vzrejeni človek oslabljevati ali celo uničiti.

V primerno obrazovanem človeku pa je vse duševno stanje v lepej vzajemnosti mej sábo; takov človek ni le umstveno zadosta obrazovan, da more razumeti vse pojave vsakdanjega življenja, marveč, in to je največ vredno tudi njegova čuvstva in njegove želje ustrezajo popolnem navadnemu pojmovanju o lepoti, dobroti in resnici. Vender gre pomisliti, da velja to vzlásti o harmonično vzobraženem človeku, o takem, v katerem so vsa duševna svojstva enakomerno razvita. Jednostransko obrazovan človek pa se ne bode mogel zadosta in dalje časa braniti škodljivim in pohujšljivim vplivom vnanjosti, kajti boreč se z nekterimi neprilikami in izkušnjavami, podlegel bode drugim, zoper ktere je še preslab in premalo utrjen. Ravno to pa je izvor one- mu pojavu, vsled kterega zabrede marsikak umstveno še zadosta obrazovan človek na pota, kjer bi se ga najmanje nadejali.

Da mora v takih slučajih ravno nrvstvenost največ trpeti, je očividno, kajti pri jednostranskej vzgoji ozira se izmej vseh duševnih svojstev gotovo najmanje na iz- obrazbo srca in volje. Pri takej vzgoji ne daje se raznim sklonostim, pristrastjem in v obče vzmožnostim poželevanja zadostno vodilo; ta svojstva človeškega duha ali otrp- nejo ali pa nastopijo nasprotno prvotnemu namenu ptujo mer. Nu, šolska vzgoja kaj takega gotovo ne namerava, kajti ona ima vedno celega človeka pred očmi, ter ga torej tudi v celoti oplemenituje. A kakor ne obrodi drevo, in če bi se še tako ple- menito vcepilo, v slabej zemlji primernege plodú, isto tako je z otroško vzgojo. Seme, katero se vsaja v prejemljiva otroška srca, požene morda vsaj za trenotek kali; na- vadno poganja še precej dolgo časa krepke korenine; često obrodi tudi dober plod; pripeti pa se, žalibog! tudi večkrat, da se ti kali zamore, ali pa, kar je najžalost- nejše, da padejo lepi nauki na kamenita tla. Uzrok temu je obče znan. Kal vsakemu nevspehu otroške vzgoje leži v obitelji in v socijalnih razmerih. Vzlásti pa je pre- ogromna nakopičenost prebivalstva tista mora, ktera davi nedolžno mladino, ter jej vzkračuje blagodejne žarke nrvstvene vzgoje.

Utisi takih razmerov so pohujšljivi, in od todi prihaja, da se toliko učiteljev pritožuje o izpridenosti mladine, in da se tudi izven šole čujejo razne pritožbe o po- jemajočej nrvstvenosti. Taki in jednaki viri nenrvstvenosti morejo se dandanes, ko je vzgoja že toliko stopnjo sovršenosti dosegla, s popolno samosvestjo in z natanč- nim prepričanjem dokazati; kajti te vplive slabih vzgledov lahko vsak dan z vlast- nimi očmi vidimo.

Zamolčati se vendar le ne sme, da je marsikakemu pojavu nenravstvenosti kriva naopačna šolska vzgoja ali slabo poučno vodstvo. V tem obziru je najnujnejša dolžnost šole, da motri tudi nravstveno vzgojo svojih gojencev s pazljivim očesom in vse stori, da veeپی v otroška srea čut za lepoto, dobroto in resnico. Le na takov način obrazovala bode šola harmonične, cele ljudi, kakeršnih jedino le je treba, a kakeršnih se preveč pogreša.

Če se dela učitelju še toliko ovir v njegovem vzgojnem delovanju, če se mu še tako pokvarjena deca izroča v vzgojo, on ne sme že vsled svojega poklica, še bolje pa vsled večno svetega smotra omagati v oplemenitovanju in blaženju otroških sre in v delovanju za občno povzdigo ljudske omike. Tako vzgojno delovanje učiteljevo ima obsezati vse ono, kar povzdiguje nravstveno omiko otrok in ljudstva, kajti tudi zadnjega ne sme iz vida pustiti, ako hoče pri prvih povoljen vspeh doseči.

Zató naj se borí z nova in zopet z vsako samopridnostjo, z vsakim koristolovjem, sé samosvojo razumnostjo in svojeglavnostjo, z vsemi razvadami ljudi. Poznati mu je vse šege, navade in običaje ljudstva, ter prizadeva si naj, da po svojej moči odpravi z njih vse, kar bi moglo nravstvenosti škodovati. Tu čaka učiteljev še obsirno polje; samo da bi se hoteli dela lotiti. A večkrat so le opazovali, v časih celó udeleževalci marsikakih neprilicnih razvad. Stare šege in navade niso sicer v tolikej meri pogubonosne, a mnogo tega, kar se je navzelo novodobnega duha, ni takovo, da bi bilo mladini v vzgled. Nihče ne zahteva starih navad odpraviti, a očistiti in oblažiti se ipak le dadó.

Ko bi sezalo učiteljevo delovanje tudi v notranjost domačega življenja, potem bi se dalo tudi tu marsikaj odpraviti; kakor pa stvari stojé, more se na to le posrednje vplivati, in še to največkrat le v najmilejšej obliki. Kar pa je zvonaj domačega ognjišča, naj mu ničesar ne uide, in šolska vzgoja bode gotovo vspešnejša. V šoli pa mu je krepčati in ojačevati nravstveno samosvest otroško ter negovati globočino srea z nábožnimi (verskimi) premišljevanji, z opisovanjem nravstvenih razmerov, z zgodovino, s petjem in s pesniškimi umotvori itd.

V obče bodi ves pouk prešinjen z idejalnimi, vzvišenimi pomislimi, če prav neprisiljeno in neopazljivo. Tega je dandanes zeló treba, ko se če dalje bolj prikazuje oni materijalizem, kateri žuga vdušiti vsa blaga in človeškemu duhu tako lepo pristujoča čuvstva. Le s tem označila se bode trditev, kot bi se veda današnjega časa množila, obrazovanost — nravstvenost, blagočestje, človekoljubje — pa pojemala. Ta vspeh se tem lažje in tem izdatneje doseže, čim bolj pouk učence napeljuje, da se boré z nizkostjo, s podlostjo, z zlom v človeškej prirodi, da omejujejo te izrastke pokvarjene notranjosti človeške na vedno ožji krog ter da jih konečno popolnem v sebi zatró.

Zategadelj pa je neizogibna potreba, da tudi najprostejša ljudska šola podaje svojim učencem vsestransko obrazovanost, ktera zadostuje osebnosti, kraju, času in vsemu načinu življenja. Harmoničnih ljudi ne vzobražuje mnogoternost, marveč le kolikor moči vsestransko preučenje vzpostavljene tvarine. Tako harmonično obrazovanje zahteva torej popolne seznanitve z dotično tvarino, ob jednem pa tudi natančnega znanja otroškega duševnega stanja. Akoravno je umstvena obrazovanost neobhodno potrebna za vsakdanje življenje, vendar gre z obzirom na prej omenjane nedostatke v današnjem vzgojnem delovanju pred vsem dejstvovati poleg globočine srea na mišljenje in hotenje. O harmoničnem pojavljanju življenja moremo le tedaj govoriti, ako se nahaja mišljenje in čuvstvovanje naših gojencev v soglasju z istino, in ako naopako oni sami živé in delujejo v soglasju z mišljenjem.

Vsa vzgoja in ves pouk meriti mora na to, da privedemo gojence do one svršenosti njihovega individualnega življenja, da moremo njih mišljenje, govorjenje, čuvstvovanje in hotenje kot iz je dne celote vlitó smatrati. To je vsekako težka naloga, ktera zahteva celih vzgojiteljev; a če pomislimo, da leži že v prirodi človeškej, da v obrazovanju svoje vlastne osebe svobodno podredi človek svojo voljo povelju in dolžnosti, potem se nam ne bode to nič več tako težko zdelo, kajti mer je že dana, trebé jo le

ohraniti in s primernimi sredstvi postavljen smoter doseči. Na to podređanje volje povelju in dolžnosti naslanja se torej harmonična vzgoja; temu smotru služiti imajo vsi nauki, vse naredbe in v obče ves pouk in vsa vzgoja. Da more otrok to storiti, trebé pred vsem, da jasno in določno izpozna svojo dolžnost v vseh položajih življenja, v dobrih in hudih časih, v radosti in žalosti, v izobilju in pomanjkanju, v letih mladosti, kakor tudi v letih starosti.

Vrhu tega trebé v gojencu vzbuditi in okrečiti zavest in potrebo, da je tudi v svojej notranjosti pripravljen vsem zahtevam plemenite duše ustrezati in vse svoje dolžnosti v vseh okoliščinah izpolnovati.

Izpoznanje svojih dolžnosti in sklonost njih izpolnovanja pa še ne stori človeka sposobnim, v vseh okoliščinah se tako vésti, da se mora njegova aravstvena obrazovanost že v vnanjem védenju izpoznati, ali kar je isto, da bi že iz njegovega vnanjega védenja mogli sklepati ná notranjo soglasje duševnih svojstev.

Da se more to zgoditi, biti mu je tudi vzmožnim, dá te jasno izpoznane npravstene svrhe v najprimernejših oblikah v človeški družbi razodeva. Npravstvenost preiti mora otroku v kri in meso, kajti le tako vzobrazil se bode oni npravstveni značaj, kateri kratko ni malo ne dopušča, da bi človek kaj delal, kar ne ustreza namenu človeškega življenja.

Na tak način vzgojili se bodo v resnici harmonično obrazovani ljudje, in taki se bodo mnogo lažje upirali raznim tu in tam se nahajajočim pohujšljivim socijalnim odnošajem.

O veselosti mladine doma in v šoli.

(Spisal M. ha Kokót.)

„Veselost je mati vseh čednosti. Če smo zadovoljni in veseli, želimo tudi vse ljudi krog sebe videti zadovoljne in vesele in storimo vse v ta namen“.

Moj današnji spis začnem z besedami, ktere je izustila mati najslavnejšega moža svojega stoletja, mati kralja vseh pesnikov — mati Göthe-ja. To je tista čudna in občudovanja vredna žena, ktero veselost in humor še v zadnjem trenutku pred smrtjo zapustila nista. Ko je ležala že na smrtni postelji — tako se pripoveduje — povabila jo je bila neka prijatelj-ska družina k sebi, naj bi se tu vdeležila neke male veselice. Nikdo namreč ni hotel verjeti, da bi se bolnici že res prav slabo godilo. Ta pa je poslala odgovor: „gospa svetovalka (t. j. gospa Göthe) ne more priti, ker ima v vsakem trenutku vmreti“. V poprejšnjih časih se je večkrat izrazila: „kadar pride škrt nad mene pa celega pohrustam, in potem sem zopet vesela“. Njeni veliki sin sam poje o svojih stariših.

„Vom Vater hab' ich die Statur, des Lebens ernstes Führen,
Vom Mütterchen die Frohnatur und Lust zu fabuliren.“

Navedel sem ta slučaj zato, da razkažen, da je začetek veselosti družina, nje srce pa mati. Žene, ktere imajo posebni dar božji, veselost razširjati krog sebe, ter grenkosti življenja sladiti, naj ta božji dar ja skrbno gojijo, kajti to je več kakor nadarjenost, to je že čednost. Težko da bi bil Göthe kedaj to postal, če bi sploh kedaj na svet bil prišel, ko bi mu narava ne bila preskrbela take matere.

Akoravno pa je in ostane mati vsikdar izvirnik veselosti, vpliva na otroško srce še tudi mnogo drugih vzrokov in o teh namenjam se tu svoje misli v kratkem razjasniti. —

Kako važna je gojitev veselosti, to mi menda ne bo posebej dokazovati treba,

in opozorujem Te na besede, dragi čitatelj, ktere si zgoraj bral, in v kterih najdeš toliko, morebiti še celo več, kakor bi Ti jaz o tem povedati mogel. Temu dostavim le še dva stara pregovorata, ktera se zaporedoma glasita: „Veselo srce je pol zdravja“ in „Kdor je zadovoljen, naj manj potrebuje“.

Mladina je, ali že sploh od take ali take matere rojena, po naravi sami razpoložena k veselosti. Prvi in glavni temelj je zdravo telo. Kar mladi otrok zagleda, vse obseva vesele vigredi prijazno solnce. In kako bi tudi ne? Saj še ni bilo priložnosti za poskus, da lahko za dišečo evetlico tiči strupeni gad, da vtegne povžitek lepega, na videz nedolžnega ploda imeti smrtne nasledke, da celo iz milega, prijaznega obnebja pada vničujoča strela. Kot zrelo lesketa se mladine nedolžno srce, zrelo, v kterem se vse okrožje celega sveta v najlepši sliki blišči. Nečimernost povzročuje le bolezen.

To naravno veselost mladine pa vzdržati in njej v sree tako zasaditi, da skozi celo življenje ostane kot veselost duše, to je potem naloga odgoje. Na slednjo pa vpliva mnogo faktorjev, med kterimi stoji v prvi vrsti dom. Imenitnost vesele matere sem že omenil. Pa veselo mater naj bi podpiral tudi veseli oče. Akoravno ga boj v vsakdajnem življenju pritiska zdaj na to, zdaj na uno, večidel pa zmiraj na sovražno stran, vendar naj bi grenkih skušenj ne trosil doma prek svojih ljubih, kteri so nad tem ja nedolžni. Sporazumljenje in ljubezen med stariši, njih izobraženost in zgledno obnašanje tudi zunaj hiše, zadovoljnost sè svojim stanom so glavni pogoji za izrejo veselih otrok. Da bo v taki družini otroška pa tudi bratovska ljubezen — podlaga vse veselosti — krasno evetela, pa tudi rodila žlahtni sad, to smemo z mirno vestjo pričakovati.

Nasprotno pa je za veselost strup surovost ednega ali drugega, slabeje še od obeh starišev. Kder oče po gostilnah pijanči, igra in premoženje zapravlja, kder se mati zoper sveto zakonsko čistost pregrešuje, potem pa še morebiti v navzočnosti otrok svoje grehe hvali ali celo ponavlja, da bi očeta dražila, — tam je pekel. Prepir in tepež, pijančevanje in zapravljivost, nezvestost, razujzdanost, nesnažnost v telesnem in duševnem obziru, in vedi si kdo po imenu vse take grde nečednosti, te so tako pravi, grozni smrtno nevarni strup za vesela mlada srea!

Ni pa tudi vse eno, se li rodi otrok v obilosti ali revščini. Kder se stariši bojujejo za obstanek golega življenja, kder komaj toliko prislužijo, da le za silo tolažijo naj hujšega sovražnika, glad, kder koža nekako zaničljivo skozi razcepano obleko ljuka, tam se naravna veselost duše umori, ali boljše rečeno, tam rasti, cvesti in zoriti ne more. Veliki pesnik Schiller pravi sicer:

„Raum ist in der kleinsten Hütte
Für ein glücklich liebend' Paar“,

pa praktično življenje bo tistega, kteri bi hotel strogo držati se gladkih in zapeljivih pesnikovih besed, kmalo podučilo, da je v mali glavi več prostora za vso srečo in vse veselosti celega sveta, kakor za naj manjšo merico v tisočkrat večji pa revni bajti. Življenje ima sestavljeno čisto zasebno prozo po lastnih postavah, in nam ne ostane drugega, kakor ponižno vклонiti se.

Da pa ne zaidem preveč od stvari! Stariši naj bodo v vsakem oziru deblo, krog kterega se nasledniki brez strahu pred telesnim ali duševnim poginom sè vse močjo svoje mlade kreposti oviti smejo. Družina pa, t. j. hlapei in deklet, kakoršne je začel oživljati sedajni svet, družina, ktera išče svojo naj višjo nalogo v tem, da nedolžno mladež zapeljuje in na ta način duševno davi, taka družina se pri pošteni hiši ne sme nikdar trpeti.

Pa pogledjmo dalje! Mislimo si pridne, poštene, sploh stariše v pravem pomenu besede, živeče v ugodnih okoljščinah, naj imajo ednega, ali pa tudi več otrok. Kako bi naj dalje gojili kali veselosti? Prvo bo menda to, da pustijo otroku igro, ktero si je ravno izvolil. Kadar si dela moža ali kako žival, če si stavi hišo ali peč in si mesi kruh, se vé da vse to iz blata, če suče in „moži“ vrbo za piščalko, če si na-

redi za vodo mlin, na streho vojaka, na drevo klopotec itd., če dekliči nabirajo krpe in iz njih šivajo obleko za „puže“, pletejo vence se ž njimi venčajo in igrajo „žena“, pusti jih mirno.

Z igro se zatare veselo sree otroško in gotovo bi jaz mislil rajše na moj rojstni kraj, da bi ne imel ravno v tem obziru precej grenkihkušenj. Mnogo, mnogo se greši, če stariši ali odgojitelji otroke od igre podijo rekoč: „ti eepec, te ni sram, da si tako prismojen?“ Ja ljubi bog, ko bi si že otroci brusili svoje misli o stvarih, o katerih še dolgo pojma imeli ne bodo ter molili grivengo, ktere še odraščeni prav razumeti ne morejo ali nečejo, potem bi menda stari po igračah segli. Komur se otroške igre „preneumne“ zdijo, ta naj stopi na stran ter naj bo tih, njegova modrost koje tlakomer mnogokrat na nizki stopinji odreveni, male ljudi hujše peče ko koprive. To še jaz jako živo čutim, pozabil pa tudi nikdar ne bom tistih veselih ur, ktere sem doživel nekđaj doma, in ktere bi rad se sledečimi vrsticami pozabljalosti iztrgal.

Dolgo pred božičem že kupili so mati različno pisanega papirja, ktereга so potem vse ženske od hiše po nedeljah in praznikih rezljale v zvezde ali v trake za šopke. Po dne so med tednom bruskali kolovrati po hiši in bilo je tam za pečjo, kder so mati sedeli in nam pripovedovali o dobrih in hudih vilah, o hudobnih copernicah, ja, o copernicah, ki so hodile v megle gor točo delat, pa tudi mleko, smetano, žito, meso in slanino krast vsakemu sosedu posebej, kako so vsakemu posebej zacoprале, če se njim je zameril, pripovedovali so tudi o treh gradovih tam blizo nas, v katerih so bivale tri sestre, o dobrih in hudih duhovih, ki po noči strašijo pa tudi ljudi varujejo, in bog vedi o čim še vse.

O kako smo otroci poslušali, potem pa eden drugemu vse zopet povedali. Navadno smo se takrat malo prepirali, češ, „mama so drugače rekli“. Med tem pa se je približal „sveti večer“ in takrat so napravili tam v kotu za mizo „paradiž“. Nabili so na steno in strop hojkenih vej, na nje obesili pozlačene lešnike, orehe in jabelka, verižice, šopke in zvezdice iz papirja.

Dokler sem majhen bil, pomagal sem pri tem delu z očmi, pozneje pa sem postal sam faktor! ter napravil „golobe“. Koliko pravice so do tega imena imeli, to ne spada sem, pa napravil sem jih, pa obesil na žimo tudi, da so se vozili, če je kdo vrata odprl. Da se je enkrat eden pri tej priliki odtrgal, ter loputnil v sredo sklede, ko smo vsi pri mizi sedeli in da sem bil zaradi te moje „bedarije“ ostro pokregan, vse to me ni preveč preplašilo, kajti potegnil sem goloba, kateri je sicer prav dobro plavati znal, iz osodepolne nevarnosti, potlej pa zopet hladnokrvno na poprejšno mesto obesil. Vsako leto pa, ko so bile jaslice gotove in lučice prižgane, zapeli smo vsi tisto staro, pa vendar še zmiraj najbolj priljubljeno božično pesem „eno je dete rojeno!“

Vendar tudi sv. Miklavža ne smem pozabiti. Takrat smo nastavili ali klobuk, ali skledico, krožnik, pletarko, za silo je bil dober tudi škorn, in kako smo tisti večer veliko pa kaj radi molili. In če so bila jabelka tudi slabēja od drugih, orehi in lešniki vsi piškavi, kaj je to dejalo, da jih je le sv. Miklavž prinesel! Ti dogodjaji delali so mi v mojih mladih letih največ veselja, nisem jih do trenutka pozabil in prepričan sem, da se otroci sedaj nad njimi ravno tako veselijo, kakor sem se nekđaj jaz. —

Da pa pridem zopet na igro nazaj! V igri vidimo prvi začetek delavnosti in pridnosti, igra tudi sladi delo, kakor nasprotno zopet igra delu slediti mora. Otrok se ne vstraši težavnega dela, če le ve, da je kaj veselega vmes.

Kakor bi primerno rekli, je igra most do dela. Mladina, ki rada igra, kaže, da je za nekaj vstvarjena. Posebno nas mora veseliti, kadar vidimo, kako otroci vstvarjajo predmete za igre.

Tisti prvi voz, prva brana, prve telege in kaj še vse, nimajo sicer z pravimi velike sorodnosti po podobi, a napravljeni so, izgotovil jih je otrok sam in bo prihodnjič to delo z večjim veseljem in boljše izvršil. Tu kaj rad meri svoje moči, in

resnično vsikdar ostane, da tisti, ki se delati ni učil, vzvišene veselosti nikdar ne bo poznal. Sicer pa naj bo s tem prvi del moje naloge končan, ter naj mi bo dovoljeno govoriti še o gojitvi veselosti v šoli. (Konec sledi.)

Čutila in kako naj se gojijo.

Spisal Ivan Koprivnik.

(Dalje.)

IV. Organ okusa.

„To slaja črez vse slaje je
Le zoblji, no bož zdrava.“

O, kisa si mi jagoda,
Lisica pusti, idi.“

L. Volkmer, „Lisica ali kisa jagoda“

1. Kako je vrejen.

Okuševalni organ je jezik, kateri je sestavljen iz mnogo tankih mišičnih vlaken in te ga store toliko gibljivega. Nekaj vlaken (ktere ga obračaja) pride zadi od yiličaste-podjezikove kosti in od spodnje čeljusti, a nekaj, (ktere ga krčijo) je prav jezikovih.

Jezik pa ni samo okušalo, ampak je tudi eden tistih organov, ki človeški glas lomijo in členijo. Že reki, kakor dober jezik imeti, jezik za zobmi držati, jezik si brusiti, jezičljivi biti itd. kažejo, da je jezik govorilo. In sicer je jezik tako važno govorilo, da se govorjenje, to se pravi, izraževanje misli s razčlenjenimi glasovi sploh „jezik“ imenuje.

Jezik odlikuje človeka od vseh drugih stvari. Z jezikom stori človeštvo dosti dobrega, marsikaj slabega in mnogo hudega. Z jezikom navdušujemo, vnemamo, svetujemo, pomirujemo in tolažimo naše sobrate, hvalimo in slavimo odličnjake, se zahvalujemo dobrotnikom; jezik pa tudi žali, ponižuje in sramoti; podpihuje, obrekuje in grdi ljudi. Tako tedaj jezik včasih podbuja, včasih pa króti in jemlje pogum. — Koga bi ne vnele domoljubne besede: „Vse za dom, za vero in cesarja“, ali „kdor materinega jezika ne časti, matere vreden ni“.

To so besede, ki navdušujejo in yzvišujejo človeško mišljenje. Kdo pa že ni okusil britkih grenkulje, ki nam jih včasih jezik podaja. „Stari Kranjec“ se jezi drzne mladine in jezičljivih žensk rekoč:

„Stara šema tiho bodi,
Drži jezik za zobmi,
Al' pa te jemal bo zlodej“
Tak mladina govori.
Ženske naše več ne znajo
Tihe sramožljive bit',
Vse z jezikom obravnajo,
Zlodja znajo z njim ykrotit.“

Celi sistem mišičnih vlaken, iz kojih je sestavljen jezik, ogrinja ustna sluznica, v kateri se nahajajo zgoraj tri vrste raznoličnih bradavičic. Po sredi jezika so nitkaste, okoli po robu kijaste, zadi pa je 10—12 večih, v polokrog postavljenih ostrovastih ali otokastih.

Najvažniše med vsemi so slednje bradavičice, kajti od teh gotovo vemo, da z njimi okušamo. Tudi kijaste se smatrajo okuševalne; nitkaste so pa samo tupalke. Ostrovaste bradavice so 1mm. visoke; v premeru imajo okoli 2mm. Obdaja pa je okoli in okoli vzvišen kolobarček tako, da nastane med bradavico in kolobarčekom krog bradavice globela.

Po teh bradavicah (in deloma po kolobarččkih in kijastih bradavičicah) se razrašča 9. možjanski ali okuševalni živec.

Ako prerežemo tako bradovico, zapazimo pod drobnogledom vanji bolj proti površju mnogo duplin, podobnim navadni steklenici. Z ožjim koncem (vratom se odpirajo dupline na površju).

Na odstranju bradavic se nahaja cel pas takih luknjic. Živčena vlakenca, dosepevša do dna bradavičie, se močno razvejijo in store tukaj živčen pletež (Geflecht). Iz pletežev priraste obilo nitek. V vsako duplino ydane ena in njen konec se razraste v duplino v organ, ki je podoben na pol razviti drevesni bresti. S temi organi okušamo.

Pravi se jim okuševalne brsti, okuševalke (Geschmacksknospen, Geschmacksböcher).

Nekaj malo okuševalk se tudi nahaja y kolobarččkih krog ostrovastih bradavic in v kijastih bradavičicah, zarad tega se še te vžvišine smatrajo okuševalni organi: nobene okuševalke pa ni v nitkastih bradavičicah.

Po teh se sploh ne razpleta 9. (okuševalni), temuč 5. (občutnotipalni) možjanski živec, ktereга tudi v kijastih in zelo v ostrovastih bradavicah nahajamo.

Kijaste bradavice in kolobarččki so tedaj deloma okuševalni, deloma tipalni organi, a nitkaste bradavičice samo tipalni, kakor so ostrovaste le okuševalni. — Motoričen ali gibalen živec y jeziku je 12. možjanski živec.

2. Kako okušamo.

Okušati moremo le tekoče ali pa take trde tvarine, ki so y slinah raztopljive. V slinah neraztopne tvari nam nikdar ne vzbujajo občutkov okusa. Da je y ustih vedno dovolj slin, zato skrbi troje parov slinayk: ušesni, podjezični in spodnječeljustni.

Vse te slinavke izljevajo svoje izločke y ustno duplino in ti izločki so vedno pripravljeni raztapljati, kar dospe y usta. V slinah raztoplene tvari ali se slinami pomešane tekočine stopijo v ove dupline v bradavicah in kolobarččkih, ktere smo zgoraj natančneje popisali in začno tukaj mikati okuševalne brsti.

Miki se razširijo po živčnih vlaknih in dospejo po okuševalnem (9.) živecu do možganov in store tukaj občutke okusa. Na kak način te tvarine okuševalne brsti razdražijo, je popolnoma neznan.

Tudi električni toki nam vzbujajo okusne občutke in sieer dva različna. Ako teče tok (positiven) od konca proti korenu jezika, občutimo „kiselo“; če pa teče od korena proti koncu, imamo občutek „lugavega ali „alkaličnega“.

Ako je jezik suh ali pa pokrit se sluzjem (bel jezik), nismo y stanu okušati, kajti nakupičeno sluzje zaprečuje tvarinam dohod v dupline k okuševalkam, suh jezik pa ne more tvarin raztapljati.

Zdravnikom je bel jezik znamenje pokyarjenega želodeca, kar je pa, kakor Dr. Bock trdi, pošsem nezanesljivo.

Okusne občutke zaznamenujejo besede sladek, grenek, britek, žarek, kisel, slan, lužen itd.

Izrazi „dobro“ ali ne dobro“ nam značijo le subjektivne občutke, tedaj: de gustibus non disputandum est.

Marsikaj, kar je temu slastno, po čemur hrepeni ali „se mu sline cedé“, je drugemu ostudno. Vedno pa ostane resnično, da, kdor je lačen, mu vsaka jed diši celo „gospodu“ ovsenjak, kakor nam to pesnik pripoveduje o grajščaku, ki se je bil izstradal v gorah na lovu:

— — — — — lakota
 Presilna že se loti ga.
 Pa vtolažiti moč je ni,
 Ker prazna torba je jedi.
 Kmet lovec tolče ovsenjaka,*)
 Približa k njemu se grajščak,
 Približa se, zaprosi ga,
 Da naj mu kruha kos poda;
 O kak ga je, o kak mu gré!
 Da-si je črn, nič se ne vpre.

Sam sebi lovec govori:
 „Mogoče, nemogoče ni;
 Černjaka nisi jedel še,
 Poznal še ovsenjaka ne,
 Le jedel si potičice
 Iz rumene pšenice
 Na sladkem mleku mešane
 Vse s cukerkom potresene;
 Al' kruh noben tak oster ni,
 Da lakota mu mojster ni“.

(Konec priče.**)

Slovniška obravnava

berilne vaje 12. „Varičnost.“

A. O slovniškem pouku v občé.

Reklo bi se vodo v Savo nositi, ako bi hotel dokazovati korist, važnost in potrebo jezikovega poduka v ljudskeji šoli. Zadostno znanje jezika je nedvomljivo jeden najkrepkejših stebrov, na kterega se naslanjajo več ali menj vsi drugi predmeti, kteri je glavna podlaga v človeškem življenju vsem vedam in znanostim, trdna vez, ki ves človeški rod vzdržuje v neprestanem, živahnem prometu.

Da si učni črtež odločuje jezikovemu poučevanju odličan prostor v ljudskeji šoli, vendar poduk v tem predmetu v minulih letih ni dosegel dovoljnega vspeha. Ministerstvo za nauk in bogočastje je pred par leti potrebo spoznalo zaukazati, da je v ljudski šoli na izobraževanje jezika obračati več pozornosti.

Jezik pravilno govoriti in pravilno pisati se pa ne da priučiti iz golih suhih pravil, treba je dosti primernih vaj mnogo zbranih vzgledov in primerjav za priučenje vsake posameznosti posebej, iz teh je izpeljevati pravila, jih pojasnjevati in utrjevati.

Kdor bi hotel slovnico samo na sebi in samo za se brez vsakoršne porabe govornih, čitalnih in pisalnih vaj poučevati, bi pač otroke z velikim trudom naučil slovniških pravil; a teh pravil bi se otroci ne znali posluževati niti v govoru, niti v pisanju. Mehanično priučena pravila bi se napačno vporabljala. Učenci n. pr. dobro vedó, da so samostalniki, ki se končujejo na „a“ ženskega spola, če čitajo stavek n. pr. mizar še ni naredil stola. hitro se bodo zmotili ter rekli „stola“ se konča na „a“; ta samostalnik mora toraj biti ženskega spola.

Da se učenci jezikove oblike, njegovih pravil in svojstev temeljito priučé in neizpustljivo osvojé, je nedvomljive vrednosti, da se tu pa tam kaka berilna vaja slovniško obravnava ne gledé na skupno vsebino berila, ktera se je že pred obravnavala.

Kaj pa naj prav za prav obsega takšna slovniška obravnava?

Slovniška obravnava naj se razteza na tiste slovniške dele, kteri so dotičnej stopnji učencev predpisani, n. pr. določijo besedna plemena, spol, sklon, število, oseba, čas, naklon, izpeljava, sostava, sorodne besede, njih pomen; — stavek, njegovi deli, bistveni, pridjani; razne oblike stavkov, razširjenje in krčenje stavkov, sostavljenje stavkov.

*) Grajščak je bil namreč tudi kmeta povabil na lov.

) **Popravek: Tudi v zadnem odlomku se je vrnilo nekaj tiskovnih napak. Tako se naj bere

na strani 101 v 5. vrsti od zgoraj nozdrve namesto navzdove.
 „ „ 101 v 19. „ „ „ brdih „ bodih.

Razločevati je več slučajev pri slovniškej obravnavi, po katerih se tudi kakovost in kolikost obravnavalne tvarine zbira in ureduje, kakor ima ravno najbolje služiti namenu.

Pojasnjevaje se utrjuje in ponavlja vsa prej vzeta slovniška tvarina; ali pa se jemlje poseben ozir na en sam manjši oddelek, ki se utrjujevaje ponavlja, ali pa se eno ali drugo slovniško pravilo iz dotične berilne vaje še le poišče in izpeljuje; v posameznih slučajih se pa dajo tudi vsi navedeni smotri več ali menj spojiti. Po merilu zadnjega slučaja naj sledi tu obravnava, v kateroj se govori:

1. v obče o predlogih (kot ponavljanje);
2. o predlogih z večmi skloni (da eden in tisti predlog lahko razne sklone pri sebi ima, pritrjuje se na novo);
3. temu sledé vsakovrstna in vsestranska ponovila iz slovnice, pravopisa in spisja, kakor ravno slučaj v sestavi čitalne vaje donese.

B. Obravnava z učenci in učenkami.

Odprite berilo — str. 10.

12. Varičnost.

Poiskali bomo vse predloge, ki se nahajajo v tem berilu. Čitaj vsak za se po tihoma in si poišči prvi predlog, ki se nahaja v tej vaji (stavek za stavkom)!

Povej prvega C.! — iz (Odgovore učencev in učenk bom močno okrajšal ali pa tudi popolnoma izpustil). P. drugega — v A. — za. Povej jih več zaporedoma V.! — Med, na, pred, po, na. Dalje Z.! — pod, ž, v, v, v, do, do.

Ali smo kateri predlog izpustili? — ne.

(Sedite vsi ravno, denite roke v pest — na klop!)

Ktere besede imenujemo predloge?

So besede, ki jih predlagamo drugim besedam, imenujejo se za to predlogi, kažejo razmerje, v katerih se nahajajo osebe ali reči; reče se jim zato tudi razmerniki.

Kaj je pomniti o besedah, pred katerimi stojé predlogi? — da stojé v tistem sklonu, katerega zahteva dotični predlog.

Vzemite tablice in izpišite iz tega berila vse predloge z dotičnimi samostalniki in zaimki, pred katerimi stojé. N. pr. Iz mesta, v vasi itd. Kdor je že vse zapisal, naj tablico obrne in roke navskriž dene!

No, vidim, da vas je že veliko spisalo, bomo pa čitali, kar ste izvršili, če se ni kateri kaj zmotil.

Čitaj T. — L. dalje.

Poiščimo, v katerih sklonih stojé samostalniki, pred katerimi stojé predlogi!

V. ti čitaj iz bukve stavek za stavkom. — D. ti imenuješ predloge z dotičnimi samostalniki, — A. bo povedal sklone samostalnikov, — J. ti boš pa to na šolsko tablo zapisal!

Iz mesta 2. skl.	ž njim 6. skl.
v vasi 5. "	v hišo 4. "
za pogorelee 4. "	v denarjih . 5. "
med potjo . . 6. "	v mesto 4. "
na dvorišče 4. "	zaradi reči . 2. "
pred hlevom 6. "	zaradi tega . 2. "
po noči 5. "	do zrna 2. "
na dežji 5. "	do kamena . 2. "
pod streho . . 4. "	

O. ti povej sklonovo ime mesto tu zaznamovane številke!

S katerim sklonom se rabi predlog „iz“?

Kteri predlogi se rabijo še z rodilnikom?

Kdo vé še ktereга — ?

Z. čitaj na strani 204 predloge, ki jih vprezamo z roditelnikom.

„V bližnji vasi“ — v katerem sklonu je samostalnik „vasi“? — po končnicah soditi, je več sklonov podobno. Stavite mesto besede „vasi“ besedo „trg“ — kako se bo pa zdaj glasilo? v trge. Kteri sklon bo toraj — vasi — trge? — 4. sklon.

Kam je poslalo oblastvo (gosposka) meščane? — v bližnje vasi.

Kje so meščanje toraj nabirali darov za pogorelce? — v vaseh (v trgih). V katerem sklonu pa zdaj stoji v vaseh (v trgih)? Pazite na končnice samostalnikov! — 5. skl. „v vasi“ je 4. skl. — „v vaseh“ je 5. skl. — V obeh slučajih pa vidite predlog „v“.

S ktero besedo nam je vprašati, da dobimo v odgovor „v vasi“? — Kam so poslali. Kako je vprašati, da dobimo v odgovor „v vaseh“? — Kje.

Pazite! predlog „v“ ima na vprašanje kam 4. skl. in na vprašanje kje 5. skl. pri sebi.

Kteri vé še kak primerjaj, kjer se „v“ rabi na vprašanje kam s 4. skl. in na vprašanje kje 5. skl.?

Kdo vé še kak takšen predlog, da bi zahteval na vprašanje kam 4. skl. in na vprašanje kje 5. skl.?

Glejte sem na tablo!

Kam je J. zapisal predloge? — na tablo.

Kje so predlogi napisani? na tabli.

Kteri sklon je „na tablo“? — Kteri sklon pa „na tabli“?

Kteri vé še kak podoben predlog? — ob, po, na, v.

Zapomnite si te predloge tako-le: „na ob pov“ (glasi se skoraj kakor bi rekel — ne obpovej se).

B. Čitaj drugi odstavek, ki se začinja: Kmet prijazno sprejme te tujce itd. do pike!

Ali je v tem odstavku kak predlog? — „ž.“ v.

V katerem sklonu stoji osebni zaimek „njim“? — 6. skl.

Kteri sklon zahteva toraj tukaj „ž“? — 6. skl.

Ali se ta predlog vselej tako „ž“ piše? — piše se tudi z, s ali sè.

Kdaj se piše z, kdaj s, kdaj sè? —

Zapomnite si tako-le: Pred a, e, i, o, u, in pred b d g j (izgovarjaj bedegeje) l m n r, v z ž se piše **z**, pred drugimi se piše **s**; pred sikovci in šumevci se piše tudi lahko mesto **s** „sè“ in pred **nj** se piše tudi mesto **z** lahko ž.

Pazite! Če bi rekel: Hlapec ž njive vozi ječmen. Povej od vsakega samostalnika, v katerem sklonu je! — „ž njive“ — 2. skl. Če bi pa mesto „njive“ rekli „polje“, kako bomo pa zdaj pisali predlog? — „s polja“. Če bi pa rekel, ta ukaz je prišel **z** Dunaja, je li prav, da tukaj stavim predlog **z**?

V katerem sklonu stoji „s polja“, „z Dunaja“?

Pomnite toraj! Na vprašanje s kom, s čim zahteva predlog z (s, sè, ž) vselej 6. skl; na vprašanje od kod pa zahteva 2. skl.

Kdo vé še kak primerjaj navesti, v katerem se ta predlog rabi z dvema sklonoma? —

M. Čitaj pravilo str. 204.

N. Čitaj tretji stavek: Dobé ga pred hlevom itd.

Kteri sklon zahteva tukaj predlog pred? — Kje so meščanje kmeta dobili? — pred hlevom. Kteri sklon bi mogel biti — po končnicah **om** soditi? — Stavite ta stavek v množino! — hlevi; stavite mesto „hlev“ — „hiša“ — kako se bode zdaj reklo? — zdaj lahko določite sklon — pred hlevom! — hlevom je 6. skl.

Kam so šli meščanje kmeta iskat? — pred hlev. V katerem sklonu je pred „hlev“? — to pa je tožilnik.

Tudi pred zahteva dva sklona. — Ktera dva? na ktera vprašanja?

Čitaj pravilo na str. 204.

Poiščite od vsakega predloga med, nad, pod, pred — po en primerjaj tako, da predlog zahteva po dva sklona. — —

V tretji vrsti je tudi jeden predlog. — P. kateri? — **za**. Poiščite vsak po jeden stavek, v katerem se nahaja predlog **za**. —

Oče so kupili klobuk za brata. Kteri sklon je „za brata?“ Dajte mi **za** jedno srajco platna! Kteri sklon je „srajco“? — 4. skl. — Stopi za gaber! Skri se za plot! Kteri sklon je za „gaber“, za „plot“? — 4. skl. Kdo pa sedi **za** tvojim hrbtom?

Kteri sklon je „hrbtom“? Jaz sedim za mizo. V katerem sklonu stoji za „mizo“? — — No pa stavite ta stavek v množino, da vas enake končnice v jednini ne bodo motile, — za mizami. Kteri sklon je to? — je družilnik ali 6. skl.

Poslušajte! Če bi rekel: Ta šola se je ustanovila za časa cesarice Marije Terezije. — Kteri sklon pa v tem slučaju zahteva predlog **za**?

Zapomnite! Predlog **za** se vprega s tremi skloni in sicer:

Na yprašanje kam ali za koga ali kaj s 4. skl.

„ „ kje s 6. skl.

„ „ kdaj z 2. skl.

Čitaj pravilo na str. 205.

Poiščite več stavkov, v katerih se predlog **za** rabi z različnimi skloni.

Naloga. Zapišite doma vse predloge, ki zahtevajo po dva ali več sklonov; uporabite vsak predlog v stavkih z različnimi skloni. (— po jeden stavek, le posebno pridni smejo napisati več stavkov!) (Osebe, število, čas in obliko stavkov izvolite si sami!)

Opomba: Temu sledi zdaj še vsestransko občeno ponavljanje (ne ravno kar tu razlagane tvarine, ampak sploh na tej stopnji do sedaj vzete slovniske tvarine).

Da bi me pa kdo napačno ne umel, da se mora vse to obširno obravnavanje na enej in tistej berilnej vaji vršiti, bom pa ostali del na kakej drugi berilnej vaji pozneje enkrat, če bo umestno, poskušal čast. čitatelje „!opotnikove“ vaditi v potrpežljivej vstrajnosti. *)

Valentin Jare.

Iz botanične pušice.

Prve spomladanske cvetlice sprehajevalca posebno zanimajo, zategadel sem že v 4. številki letošnjega „Popotnika“ naštel in kratko popisal nekaj teh oznanilk vesele vigredi. Tukaj zopet hočem nekatere navesti in pri vsaki na nekaj takih znakov opozoriti, po katerih bo lahko rastlino spoznati.

1. Na solčnih mejah najdemo v suhi, peščeni in prodečni zemlji: a) **velikonočnico** (*Anemona pulsatilla*, *Küchenschelle*).

Vsa rastlina je volnatokocasta, zvončasti cvet je rujavovijoličast; med rumenimi, mnogobrojnimi prašniki zapazimo mnogo nitkastih vratov (*Griffel*) z rujavovijoličastim koncem. Poleg velikon. se blišči sé svojim rumenim cvetom (velik je cvet kakor pri jagodi.)

b) **spomladanski petoprstnik** (*Potentilla verna* *Frühlingsfingerkraut*.)

*) Prosimo!

Njegov lesnat korenik je v zemlji, po tleh pa se spenjajo tanka stebela z listi, podobni razpeti roki; nadalje c) **dišečo** in d) **pasjo vijolico** (*Viola odorata* in canina Wohlriechendes und Hundsvveilchen); sledna je navadno bolj bleda kakor prva in brez vonjave.

2. Po njivah cveti v začetku mesca aprila 6 rastlin: a) **škrlatna mrtva kopriva** (*Lamium purpureum*, purpurrothe Taubnessel), se kot ustnica (*Lippenblütler*) lahko spozna; b) **čapljevec** (*Erodium Reiherschnabel*) 1—3 dm. visoka rastlina z bledorudečim, v premeru 6—8 mm. širokim cvetom, nad drobno razrezanim pritličnim listjem in debelim, mesnatim korenom; c) **bršljanolisti jetičnik** (*Veronica hederifolia*, ephenblättriger Ehrenpreis) z drobnim, kakor nebo modrim cvetom in debelimi listi; **njivski jetičnik** (*V. agrestis* Ackerehrenpreis) z večim, a bledomodrim cvetom in tanjšimi, nazobljanimi listi c) **kurja čreva, črevec** (*Stellaria media*, Vogelniere) z drobnim belim cvetom. Tri slednje rastline imajo dolga, tanka stebela in plezajo po zemlji.

3. Na gozdnih parobih in po travnikih v bolj vlažni zemlji najdemo; a) **pasji zob, petelinčke** (*Erythronium Denscanis*, gefleckter Hundezahn.) To je cvetlica, ki ima 2 široka, rujavo pegasta lista; bledorudeč cvet je na dolgem peclju; v cvetu se nahaja 6 1—1½ cm. dolgih obodnih listov, 6 prašnikov in 1 pestič. b) **kurje mesce** (*Corydalis*, Lerchensporn,) cveti blede do rjavo rudeče (včasih zelo belo); cvetje je združeno v šopek (grozd), vsaki cvet ima zadi dolg krepelje (ostrogo). c) **podlesno veterinico** (*Anemona nemorosa*, Hain-Anemone, Buschwindröschen) ima bel ali rudečkast, v premeru 1—1½ cm. širok cvet, mnogo prašnikov, mnogo pestičev. —pr—

Slovstvo.

Der praktische Obstzüchter. Illustriertes Volksblatt für Obstbau, Gemüsebau und Schulgartenwesen. Tako se imenuje časnik, izhajajoč v Klosterneuburgu pri Dunaju po enkrat na mesec. Izdaja in vreduje ga pod sodelovanjem izkušenih strokovnjakov prof. dr. Stall., velja pa samo 1 glđ. za celo leto.

Ker je ta list pisan v priprosti, vsakemu nemškega jeziku večjemu lahko razumljivi besedi in ker prinaša v svoji stroki mnogolično pa skozi in skozi le temeljito tvarino, cena pa je tako nizka, da si ga lahko tudi manj premožen kmetovalec omisli, tako je res vsega priporočila vreden. Pogrešati pa bi ga posebno nobena šola ne smela. — Naročuje se nanj: Wien VI. Molldardgasse Nr. 41 ali pa v Klosterneuburgu. Dobi se pa tudi po bukvožrcih, pa le za 1 glđ. 20 kr.

Narodno blago.

VI.

Turški zid pri Rušah.

Pripovedka. Zapisal F. P.

Ako greš na Drave desnem pobežju od Ruš proti zahodu, prideš čez pol ure do razvalin tako zvanega turškega zida, ali kakor nekteri govore „v Kluže“.

Da si je večji del zida že porušen in sesut, tako se da vendar iz še sto-

ječih ostankov sklepati od nja trpežnosti in nekdamni moči. Vleče se pa zid ob najbolj strmem pobočju hriba od vrha pa do Drave deročih valov. Ljudstvo ga je zgradilo v brambo proti krvoločnemu Turku, ter mu je tukaj tudi z vspehom zastavilo nadaljno roparsko pot.

Ko se raznese glas, da se Turki zopet bližajo, zbere se vse množstvo za zidom, pričakovaje ljutega dušmanina. Turki prilomastivši do zida, hočejo ga takoj prokoračiti ter se z vso silo zakadé v nja branitelje; le ti pa jih še z večjo silo sprejmejo, spuščajoči nad nje priredjeno skalovje, bruna, bučelne panje itd. Strašen poboj nastane.

Na eni strani kruti sovražnik krščanstva, na drugi ljudstvo, boreče se za najdražji biser, za svoj dom, kteremu drugega ne preostaja nego zmagati ali pa pod turškim mečem poginiti.

Na levem bregu Drave je visoka skala. Tukaj je stal višji turški poveljnik, ter je na vso moč kričal, da naj pobijejo kristjanske pse.

Pa zastonj so vsi njegovi opomini, zastonj prisega pri Mohamedovi bradi, in klici Alaha, moč kristjanov je tolika, da jamejo Turki omahovati, ter končno popolnoma obnemorejo.

Na kôpe Turkov ležalo je pod zidom, še več pa jih je potonilo v Dravi, ktera je kar mrgolela rudečih glav.

Pripoveduje se tudi, da so Turki gredoči skozi Ruše vrgli vsak po en denar v nastavljene kadi, češ, da hočejo toliko kristjanov poklati, kolikor bode denarjev v kadeh.

Napolnili so tako tri cele kadi z visokim vrhom. Ko se pa po strašnem pobitju v Klužah turške čete zopet vračajo, vzame vsak po en denar, pa zjemali so komaj vrhe, vse drugo je ostalo.

Tooliko jih je od prejšnega ogromnega števila našlo smrt deloma pod zidom, deloma v Drave hladnih valovih.

O tega časa Turkov ni bilo več blizo.

Dopisi.

Iz Lembaha. Z današnjim dopisom Vam ne nameravam nič kaj novega poročati, kar se je tu ali tam pripetilo, dopustite samo, da izrazujem moje veselje nad predalom v „Popotniku“, ki se „Narodno blago“ imenuje. S tem pa ste po mojem prepričanju res pravo zadeli, kajti ne vedel bi primernejše poti, vedno redkeje se nahajajoče zaklade narodnih pravljic iztrgati pogubni pozabljivosti, kakor je ta. Da bi Vas „Popotnikovi“ prijatelji v tem hvalevrednem prizadevanju le tudi prav pridno podpirali! Saj je stvar nekaj truda že vredna; nam učiteljem, ki imamo biti, kolikor mogoče v „ozki zvezi“ z našim ljudstvom pa tudi ne manjka priložnosti, take bisere iskati, izkopavati in vesto pospravljati ako jih najdemo.

Večjidel je le ljudstva „pomlad“, t. j. burna mladost in ljudstva „zima“, t. j. mirna starost takšen vrt, v kterem rastejo te starodavne, pa vedno mlade cvetlice „ljudskih pravljic“. Koliko takšnih zakladov, ki jih hrani stara mamka v dušnej škrinji, zasuje smrtna lopata v grob večne pozabljivosti! Torej zbirajmo in iščimo predrage zaklade narodnih pravljic in porabimo je umno za odgojo nežne mladine!

Po nekterih pokrajinah je že subti veter ljudske reve veliko teh hladnih rosnih kapljic posušil, po drugih krajih pa, kjer še tuje civilizacije dub ni imel priložnosti odpihati vsega cvetja karakterističnih narodnih običajev in

globokočutnih ljudskih pravljič, se še slutijo odmevi staroslavjanskega življenja in mišljenja in še vedno veje krepki duh bistre narodne poezije.

Lepša in boljša stran narodove duše se odseva v ljudskih pravljičah, ja one so ogledalo ljudske naravnosti, zatoraj so pa tudi neprecenljive vrednosti za odgojo upapolne bodočnosti.

Kulturno zgodovinski zakladi ce ponujajo mladostnemu za takšno „blago“ tako pripravnemu duhu, v otročja srca se vlije „zdrava voda“ večno mlade narodne poezije in priproste, pa včasi tako globoke ljudske filozofije.

Vendar zadosti o tej reči; saj še tega ni bilo treba, ker vsaki predobro pozna „odgojevalno silo“ narodnega blaga! Pa če že človek v duhu gleda knjižico, ki bo nastala iz te zbirke in potovala med ljudsto — tudi v tiste že „suboparne“ pokrajine — se mora res v globočini srca razveseliti novega predala in velike z marljivosti, katero se bo polnilo.*) Veseliti se je pa vsakemu dovoljeno!

J. C. Zlogonski.

Iz Maribora. Da bi se sadjereja vzlasti pa šolski vrti v našem okraju kolikor mogoče pospeševali, se je tudi tukaj osnovalo društvo, katero se „sadjerejsko društvo za politični okraj Maribor“ imenuje. Pravila je c. kr. namestništvo v Gradcu že dne 12. marca štev. 4313 potrdilo in se je na njih podlagi sklical 1. shod na 5. dan t. m. Zbralo se je bilo čes 70 gospodov — večidel učiteljev pa tudi mnogo drugih odličnikov iz mesta, kateri so vsi društvu pristopili. Predsedoval je zboru g. šolski nadzornik Franc Robič, kateri je bil tudi pri se vršejoči volitvi odbora enoglasno predsednikom izvoljen. Daljšni izid volitve bil je naslednji: g. Feliks Ferk, zdravnik v Mariboru podpredsednik, g. M. Nerat, tajnik, g. France Rošker, denarničar in gg. Fr. Stampfl (Maribor), Henrik Kallmann, ravnatelj sadjerejske šole v Mariboru, nadučitelj Windisch (Slov. Bistrice), nadučitelj Reich (Št. Lenart), nadučitelj Fr. Praprotnik (v Puščavi) in učitelj Josef Slekovec (Jarenina) odborniki. V začetku seje je gosp. ces. svetnik dr. Mullé navzoče v imenu c. kr. štaj kmetijskega društva prav gorko pozdravil in društvu najboljši vspah vošil ter ga izdatne podpore tega zavoda zagotovil. Po dovršenih volitvah pa je gosp. Stampfl, zelo izveden, praktičen sadjerec govoril o raznih sortah sadja, ki v naših krajih najboljše izhajajo in so največje vrednosti. Res zanimljiv govor se je z občno pohvalo sprejel, le žal, da radi pomanjkanja prostora to pot ne moremo obširnejše o njem poročati. Znabiti pri drugi priliki. Omeniti pa še moramo, da je društvo razdelilo takoj 3000 divjakov med 10 šol mariborskega pol. okraja. Tem pa je ravnateljstvo tukajšne sadjerejske šole pridjalo lepo število cepičev, za kar mu gre najtoplejša zahvala.

H.

Sv. Križ na Murskem polju, 10. dan aprila 1883. Dne 5. aprila t. l. je imelo ljutomersko učiteljsko društvo svoje mesečno zborovanje v lepem posloju nove šole na Cvenu Gospod prvosednik Kryl otvori ob 10. uri sejo, ter prijazno pozdravi navzoče ude. Ko se je zapisnik zadnje seje prebral in odobril, je g. predsednik zopet povdarjal, da bi posamezni udje „Popotnika“ v vsakem obziru podpirali in da ne bi smeli ta naš dobri organ zapustiti. Za tim g. Pirc predlaga in želi, da se v časopise ne bi od strani našega društva take kritične reči dajale, ktere bi osebnne zadeve zapopadale. Potem sta se prebrala dva dopisa od štajerske učiteljske zveze; in na to se je za delegata v letošnji glavni zbor v Mariboru izvolil g. predsednik Kryl, kateri bo naše društvo tam zastopal, za njegovega namestnika pa g. Horvat. Dalje je govoril J. Karba „o včinkih ali o delovanju vode na zemlji.“ Govornik je začel o krogoteku vode prednašati, potem o kemičnem in mehaničnem delovanju slane

*) To bo tudi nas zelo veselilo, zatorej prosimo, da nas rodoljubi prav marljivo z „narodnim blagom“ zalagajo, Mi bomo tudi za najmanjše podatke te stroke hvaležni.

in neslane vode, na zadnje pa ozmrznjeni vodi in pri tem posebno o snežnikih govoriti. Celo predavanje je poslušalce dobro zanimivalo, zaradi tega je tudi g. predsednik govorniku svojo hvalo izrekel. Po daljših razgovorih J. Karba predlaga, da bi prihodnja seja bila pri sv. Križu na murskem polju. Predlog se sprejme. Prihodnja seja bo 10. maja t. l. v poslopju šole pri sv. Križu, kjer bosta gg. T. Pušenjak in J. Freuensfeld prednašala. Ivan Karba.

tajnik.

Novice in razne stvari.

(Minister za uk in bogočastje) je z ukazom 14. dne januarja 1883 štev. 20.761 s pozivom na vis. minist. ukaz dne 2. julija 1880, štev. 652 objavil, da se porabi Jan. Vogl-novega „Orgelbuch“ (glej 2. štev. „Pop.“ 1833) nikake zapreke ne stavijo.

(V Rio de Janeiro) vrši se letos 1. junija pedagogični kongres, s katerim se priredi internationalna šolska razstava obstoječa iz načrtov šolskih poslopij, šolske priprave, učilnih pripomočkov za ljudske šole, učnih načrtov itd. Braziljansko poslanstvo na Dunaju povabilo je tudi avstrijsko vlado, da bi se té razstave vdeležila.

(Krajčeve „Narodne bibliotheke“) izšel je tretji snopič, obsegajoč „Krajnsko čbelico“ in v tej več Preširnovih pesnij, in balade in pesni „mej kranjskim ljudstvom pete“.

(Za Slomšekovo nagrado), razpisano od ptujskega učiteljskega društva darovali so čast. p. n. gg: župnik Pauša 2 gld., kaplan Kolenko 1 fl. 50 kr., nadučitelj Muršec, učitelj Gselman 1 gld., dr. Gregorec 2 gld., dr. Glančnik 3 gld., Jožef Rapoe 1 gld. Ivan Miklošič 1 gld., stolni prošt Sorčič 2 gld., dr. Pajek 3 gld., dr. Feuš 3 gld. dr. Suhač 1 gld., dekan Strajnsak 2 gld., kaplan Fr. Pignar 1 gld., J. Pajtler 1 gld. Lapajne je poslal 250 pisank in 5 komadov „Praktične Metodike“ za prodajo, v ta namen. Krajne, blagajnik. Ziher, predsednik.

(„Jour-fixe“ - Marš) za glasovir, vglasbil in slavnemu literarno-zabavnemu klubu v Ljubljani poklonil Viktor Pa.ma. — Tako se imenuje prav mikovna, na naše domače napeve spominjajoča kompozicija, ki je vrhu tega še v priprostem slogu zlo žena, da jo vsak, tudi manj spreten igravec na klavirju lahko svira. Ker je delo jako nadarjenega mladega skladatelja založila „Glasbena Matica“, torej se uže tudi po tem priporoču sl. občinstvu. Cena je skladbi 40 kr. s poštnino vred ter se dobiva razun pri „Glasbeni Matici“ tudi pri J. Giontiniju v Ljubljani.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva, dne 10. maja t. l. 10. uri dopoldne v okoliški šoli. Vzpored: 1. Zapisnik in dopisi; 2. Spisje (por. Romih in Šijanec); 3. Petje; 4. Nasveti. Gg. društveniki naj blagovolé v obilnem številu priti, da se zamorejo tudi popoldan seje kmetijske podružnice ptujske vdeležiti.

Odbor.

Vabilo. „Celjsko učiteljko društvo“ bode zborovalo dne 10. maja t. l. ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli. Dnejni red: 1. Zapisnik; 2. Dopisi; 3. Iz toloyadve: redne vaje, govori g. Fr. Gabršek; 4. O razvoju čuvstva za naravo, govori g. J. Lapan; 5. Poročila in nasveti.

Odbor.

Vabilo. P. n. udje učiteljskega društva za mariborsko okolico se z ozirom na zborov sklep dne 1. marca vljudno vabijo, da se slovesnosti 10letnice obstanka društva 9. dan maja t. l. v prav obilnem številu vdeležijo. Vršila se bode ta slovesnost v tem le redu:

I. Zborovanje ob 10 zjutraj. Vzpored: 1. Zapisnik; 2. Dopisi; 3. Slavnosten govor; 4. Govor o trtni uši; 5. Nasveti,

II. Ob 1. uri slavnosten obed v Oehmovi gostivni.

III. Zabavni večer.

Odbor.

Podučiteljska služba

se razpisuje na trirazrednici v **Gornjem gradu** v III. plačilnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to službo blagovolijo svoje prošnje s potrebnimi prilogami po predpisani poti do 15. ma a 1883 krajnemu šolskemu svetu v Gornjigrad poslati.

Okrajni šolski svet Gornjigrad dne 1. aprila 1883.

Predsednik: **Haas.**

„Cerkvene pesmi za šolsko mladež“

natisnil je J. Leon v Mariboru. Zbirka obsega 47 različnih pesmi za šolarsko sv. mešo, praznike Gospodove in matere božje itd. Dobivajo se pri A. Novaku, bukvovezu v Mariboru; iztis vezan velja 8 kr.

TEOFIL DREXEL V CELJI.

Teofil Drexel v Celji,

prodajalec knjig, umetnih izdelkov in musikalij,
založnik robe za pisanje in risanje in raznih tiskovin

priporoča o popolno zalogosvoj vseh vpejanih šolskih knjig, predpisane slovenske in nemške Musil-ove zvezke za pisanje, računanje in risanje, pa tudi vsakovrstne druge šolske reči, kakor kamenite tablice, pisala, svinčnike, jeklena peresa in peresnike, črnila in papir za pisanje i. t. d. po najnižji ceni. Zaloga novih tiskovin v slovenskem in nemškem jeziku. — Prodajaleci na drobno dobijo primerno nagrado.

TEOFIL DREXEL V CELJI.

TEOFIL DREXEL V CELJI.

TEOFIL DREXEL V CELJI.

DAN Danasnje število „Popotnika“ ima muzikalično prilogo.